

8.5. Afval- en materialenbeleid

INTERNATIONAAL/EUROPEES BELEID

Twee Europese thematische strategieën zetten de krachtlijnen uit voor het toekomstige afval- en materialenbeleid in Europa.

De thematische strategie voor afvalpreventie en -recycling hanteert als centrale doelstelling dat de milieu-impact van grondstoffengebruik moet verminderen d.m.v. afvalpreventie, meer recyclage en nuttige toepassing. De afvalbehandelingshiërarchie blijft het uitgangspunt van het Europese afvalstoffenbeleid. Een groot deel van de principes van de strategie is omgezet in de nieuwe kaderrichtlijn Afvalstoffen die in juni 2008 werd goedgekeurd.

De thematische strategie voor duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen formuleert als algemene doelstelling dat de milieu-impact van hulpbronnengebruik in een groeiende economie moet verminderen. Om deze milieudruk te doen afnemen moeten we evolueren van een end-of-the-pipe-aanpak naar een geïntegreerde aanpak en duurzame productie- en consumptiepatronen ontwikkelen. In juli 2008 volgde het voorstel van de Europese Commissie voor een actieplan duurzame productie en consumptie.

Naast dit kader ontwikkelde Europa richtlijnen om de verwerking van een aantal afvalstoffen (verpakkingsafval, batterijen, voertuigwrakken, elektrische en elektronische apparaten, mijnbouwafval en scheepsafval) te reglementeren en recyclagedoelstellingen op te leggen. Een verordening is van kracht i.v.m. gezondheidsvoorschriften voor niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten en i.v.m. de in-, uit- en doorvoer van afvalstoffen.

LOPEND VLAAMS BELEID

Het afvalstoffenbeleid evolueerde de afgelopen 25 jaar van een lokaal georganiseerd en ongecoördineerd afvalverwijderingssysteem tot het huidige afvalbeheersysteem en een geprofessionaliseerde afvalsector. Er is een goed gestructureerd regelgevend kader voor preventie, hergebruik, recyclage en eindverwerking van afvalstoffen. Het is opgebouwd uit een gediversifieerde mix van instrumenten die elkaar versterken en algemeen of stroomspecifiek worden ingezet.

Het Afvalstoffendecreet vormt de wettelijke basis met als voornaamste uitvoeringsbesluit het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming en -beheer (VLAREA). Aanvullend is voor een aantal afvalstromen een meer gedetailleerde planning uitgetekend via sectorale uitvoeringsplannen (SUP).

Financiële instrumenten zijn een grote stimulans om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Zo vormt de doorgevoerde wijziging en vereenvoudiging op de heffingen voor storten en verbranden een belangrijke bijsturing van het lopende beleid. In het kader van het subsidiebesluit worden duurzame initiatieven financieel ondersteund. Daarnaast kunnen lokale overheden ook intekenen op de herziene samenwerkingsovereenkomst. Voor de invulling van de aanvaardingsplicht opteerden de meeste bedrijfssectoren tot nu toe voor een milieubeleidsovereenkomst (MBO).

Om een effectief beleid te realiseren moet ook de nodige aandacht worden besteed aan een goede kwaliteitsborging. Het nieuwe handhavingsdecreet moet toelaten om met meer impact overtredingen tegen de afvalstoffenwetgeving aan te pakken.

De voorbije jaren is de klemtoon in het beleid geleidelijk verschoven van eindverwerking naar recyclage en het stimuleren van preventie. Er zijn grote inspanningen geleverd om afvalpreventie bij bedrijven te bevorderen of, ruimer, een eco-efficiënte bedrijfs-

voering te stimuleren. De overheid hanteerde hierbij preventiestimulerende programma's (Presti), informatieverlening en sensibilisering, de eco-efficiëntiescan en breidde haar ecodesignwerking gevoelig uit.

Deze instrumenten vormen een eerste opstap naar een vergaande oplossing van het afvalvraagstuk. Hierbij is het noodzakelijk om een integrale kijk op de materiaalketen te ontwikkelen ('cradle to cradle'). Vanuit de ervaringen met het huidige afvalbeleid zijn de eerste stappen al gezet in het proces van verruiming naar een duurzaam afval- en materialenbeleid.

AANDACHTSPUNTEN VOOR DE KOMENDE PLANPERIODE

Het gebruik van afvalstoffen als waardevolle grondstoffen voor onze economie is een speerpunt voor deze verruiming van het afvalbeleid naar een duurzaam materialenbeleid en het uitbouwen van een groene economie. Afvalstoffen moeten nog meer terug in de economische kringloop gebracht worden. Hierbij wordt een eco-efficiënte productie en een milieuverantwoorde consumptie maximaal gestimuleerd (zie thema DPC).

Een maximale vermindering van de milieu-impact kan alleen worden bekomen via een doorgedreven systeeminnovatie waarbij de integrale materiaalketen centraal staat. Dit vereist facilitering en een innovatiestimulerend kader (zie thema DPC).

Voor de verruiming naar een materialenbeleid focust het 'klassieke' afvalbeleid zich bovendien op twee krachtlijnen.

Een eerste krachtlijn is het maximaal stimuleren van recyclage van afvalstoffen. Daartoe wordt het afvalbeleidsinstrumentarium geëvalueerd. Het beleid voor huishoudelijk afval wordt bestendig conform het SUP 'Milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen'. Het accent komt te liggen op het ondersteunen en stimuleren van lokale besturen met minder goede inzamelcijfers. In het bijzonder wordt ingezet op een toename van de selectieve inzameling van met huishoudelijk afval vergelijkbaar bedrijfsafval via meer optimale inzamelstructuren. Met het oog op het uitwisselen en valoriseren van materiaal- en energiestromen worden ook de mogelijkheden nagegaan van een intensieve samenwerking tussen bedrijven bv. op (nieuwe) bedrijventerreinen. Een bedrijfsoverschrijdende aanpak biedt ook mogelijkheden voor hergebruik en recyclage van het bedrijfsafval.

Verder wordt er nagegaan hoe de afzetmarkt voor gerecycleerde materialen kan verhoogd worden, waarbij de Vlaamse overheid maximaal haar voorbeeldfunctie vervult (zie ook thema MPC).

Ook de omzetting van de nieuwe kaderrichtlijn Afvalstoffen wordt als opportuniteit aangegrepen voor het verder vorm geven aan de verruiming naar materialenbeleid. Zo komt er onder meer één eenvoudig te hanteren afwegingskader voor het onderscheid tussen afvalstoffen en producten. Daarnaast worden de mogelijkheden voor de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid onderzocht (nieuwe instrumenten, afgifteplicht, 100% verantwoordelijkheid, ...).

Een tweede krachtlijn is het maximaal sturen van niet te vermijden lekstromen naar de meest performante verwerkingsmethode. Meer concreet gaat het om lekstromen die overblijven na maximale toepassing van recyclage en nuttige toepassing. Voor de brandbare restfracties is verbranding met optimaal energierendement en minimale milieu-impact de na te streven verwerking.

Voor wat betreft de capaciteit van verbranding als verwerkingsmethode gaat de prioriteit naar het maximaal benutten van bestaande verbrandingscapaciteit alvorens nieuwe capaciteit te creëren. Bij de uitvoering van het SUP Milieuverantwoord beheer van huishoudelijke afvalstoffen wordt rekening gehouden met de Rondetafelgesprekken met de betrokkenen. Voor de invulling van de nodige capaciteit gelden volgende criteria: milieu-impact, maximale aanwending van energie en warmte, transportmodi voor aan- en afvoer van afvalstoffen, ligging ten opzichte van de plaats van productie van de te verwerken afvalstoffen, en het vermijden van monopolievorming. De volledige Vlaamse eindverwerkingscapaciteit wordt bekeken binnen het wijzigend Europees afvalverbrandingskader en de verruiming naar duurzaam materialenbeleid.

Het stortverbod voor brandbare afvalstoffen op categorie 1- en 2-stortplaatsen wordt strikt toegepast in functie van de beschikbare verbrandingscapaciteit, gekoppeld aan een moratorium voor bijkomende stortcapaciteit voor die stortplaatsen. De exploitatie van een beperkt aantal stortplaatsen blijft echter noodzakelijk als vangnet voor het storten van niet-brandbaar afval waarvoor geen recyclage mogelijk is, en voor calamiteiten. Het heffingenbeleid blijft in eerste instantie gericht op het verder afbouwen van het storten van brandbaar afval. Het wordt ook ingezet om energiewaardering te beperken tot die afvalstoffen die niet in aanmerking komen voor materiaalrecyclage en voor de stimulering van een gescheiden inzameling en recyclage van afvalstoffen waarvoor recyclage de beste milieuopectie is. De overheidsinkomsten t.g.v. de heffingen op het storten van afvalstoffen nemen echter af door het succes van het beleid. Onderzoek wordt voorzien naar de impact hiervan en hoe dit te ondervangen is. De heffingen worden na evaluatie gericht op een optimaal sturend karakter ervan, in relatie tot de andere beleidsinstrumenten.

Er wordt nagegaan welke bestemmingen het meest geschikt zijn voor de verschillende types biomassa(-afval). Tegen eind 2012 wordt de biomassa-inventaris omgevormd zodat hij toelaat om op basis van kosten-batenanalyse de materiaalkringloop 'biomassa inclusief hout' te optimaliseren. Aandacht gaat hierbij naar hun potentieel als energieleverancier, grondstof en/of als bodemverbeterend middel, het verbeteren of in stand houden van de bodemkwaliteit en als bijdrage aan de klimaatdoelstellingen. Zo wordt er in EU-verband meegewerkt aan een set van duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biomassa bij energieproductie. Ook wordt onderzocht hoe bijkomend potentieel gerealiseerd kan worden bv. via duurzaam berm- en landschapsbeheer binnen de Vlaamse overheid, via proefprojecten van fyto-remediatie op vervuilde gronden of oude stortplaatsen, enz. (☞ 18).

Via een optimaliseringstraject (inclusief mogelijke WKK) wordt gestreefd naar een maximaal rendement van de verschillende types thermische installaties (zowel afval als energie).

Extra aandacht gaat ten slotte naar de lokale besturen. Deze kampen soms met specifieke en complexe problemen m.b.t. afval-, materialen- en bodembeleid. Aan grotere steden en clusters van gemeenten zullen pilootprojecten worden aangeboden, bv. in het kader van materialenbeheer, selectieve afvalinzameling, het uitbouwen van de voorbeeldfunctie van de lokale overheid, saneringsprojecten binnen woonzones en oude gasfabrieken, brownfieldprojecten i.f.v. stadsvernieuwing, ondersteuning via expertenteams en 'helpdesk'-ondersteuning (☞ 13).